

Ju Nesbe SNEŠKO

Prevela s norveškog
Jelena Loma

— Laguna —

Naslov originala

Jo Nesbø

SNØMANNEN

Copyright © Jo Nesbø 2007

Published by arrangement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

This translation has been published with the financial support of NORLA.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SNEŠKO

PRVI DEO

Prvo poglavlje

Sreda, 5. novembar 1980. Sneško

Tog je dana pao prvi sneg. Bilo je jedanaest sati pre podne kada su krupne pahulje bez najave stigle s bezbojnog neba i poput nekakve svemirske armade potčinile polja, dvorišta i njive u oblasti Rumerike. U dva po podne grtalice su već uveliko čistile puteve u Lilestremu, a kada je u pola tri Sara Kvinesland u tojoti koroli SR5 polako i oprezno prolazila između vila u Ulici Kolovej, novembarski sneg već je poput perjanog jorgana prekrrio talasasti predeo.

Kuće su joj sada, na dnevnoj svetlosti, izgledale drugačije. Toliko drugačije da je umalo promašila prilaz njegovoj kući. Usled naglog kočenja, auto prokliza, a ona u retrovizoru opazi nezadovoljstvo na licu svoga sina.

„Neću dugo, sine“, rekla mu je.

Ispred garaže, usred sve beline, ugledala je veliko crno parče golog asfalta i shvatila da je tu stajao kombi za selidbu. Nešto joj se stegnu u grlu. Samo da nije zakasnila.

„A ko ovde živi?“, začu se sa zadnjeg sedišta.

„Jedan moj poznanik“, reče Sara mahinalno nameštajući frizuru pred retrovizorom. „Samo deset minuta, mali. Ostaviću ti uključen motor da slušaš radio.“

Izašla je ne sačekavši odgovor, pa sitnim koracima u cipelama klizavih đonova pošla ka vratima na koja je već onoliko puta ulazila i izlazila, ali nikad kao tada, usred belog dana i naočigled znatiželjih pogleda iz susednih vila. Posete kasno u noć nisu bile ništa bezazlenije, ali joj se iz nekog razloga činilo bezazlenijim da se takve radnje odvijaju pod okriljem noći.

Zvonce zazuja u unutrašnjosti kuće poput ose u tegli pekmeza. Dok je čekala obuzeta očajanjem, bacila je pogled na prozor susedne kuće. Tamo nije bilo ničeg osim odraza crnih, golih jabuka, sivog neba i mlečnobelog prede-la. A onda se napokon začuše koraci s druge strane i ona odahnu. Sledećeg trenutka obrela se unutra i u njegovom zagrljaju.

„Nemoj da ideš, ljubavi“, rekla je, a plač joj se već prikrao u glas.

„Moram“, odvratio je kao da ponavlja refren koji mu je uveliko dosadio. Istovremeno je grabio rukama za onim što mu nikad neće dosaditi.

„Ne, ne moraš“, šapnula mu je na uho, „već želiš. Jer ne možeš više ovako.“

„To nema nikakve veze s nama.“

Glas mu je postajao pomalo iznerviran dok je rukom, tom snažnom ali nežnom rukom, klizio preko njenih krsta, ispod bluze i hulahopki. Bili su poput uvežbanih plesača koji znaju svaki partnerov pokret, korak, dah i ritam. Prvo bela ljubav. Dobra. Onda ona crna. Bolna.

Prešao je rukom preko njenog kaputa tražeći bradavicu pod debelim štoфом. Bio je opčinjen njenim bradavicama i uvek im se vraćao. Možda zato što ih sam nije imao.

„Jesi li se parkirala pred garažom“, upitao je uštinuvši je iz sve snage.

Ona klimnu osećajući kako je bol probada poput strele požude pravo u mozak. Dole se već otvorila da svakog trenutka dočeka njegove prste. „Mali me čeka u kolima.“

Njegova ruka naglo zastade.

„Nema on pojma“, prostenjala je osećajući kako mu ruka okleva.

„A gde ti je muž?“

„A gde bi bio? Pa na poslu, naravno.“

Sada je ona zvučala iznervirano. I zato što je uspeo da spomene njenog muža, o kome bi malo šta mogla reći a da se ne iznervira. Ali i zato što ga je njeno telo želelo odmah, smesta. Sara Kvinseland mu otkopča šlic.

„Nemoj...“, počeo je zgrabivši je za ručni zglobov. Ona mu drugom rukom zalepi šamarčinu. Pogledao ju je zbunjeno dok mu se crvenilo širilo po obrazu. Ona se osmehnu pa ga zgrabi za gustu, crnu kosu i privuče njegovo lice k sebi.

„Dobro, idi“, prosiktala je. „Ali prvo ima da me jebeš. Je l' to jasno?“

Osećala je njegov dah na licu. Sad je bio grozničav, isprekidan. Udarila ga je još jednom, osećajući u drugoj ruci kako raste.

Nasrtao je sve jače, ali nju je već prošlo. Otupela je, nestalo je čarolije, uzbuđenje se raspršilo i ostalo joj je samo beznađe. Izgubila ga je. Upravo dok tu leži, ona ga gubi. Sve te godine čežnje, suza, očajničkih poteza na koje ju je primorao, a da joj zauzvrat ništa nije dao. Skoro ništa.

Stajao je pokraj kreveta i uzeo ju je sklopljenih očiju. Sara mu je zurila u grudi. Ispočetka su joj bile neobične, ali s vremenom je zavolela prizor nenarušene beline kože koja je prekrivala grudne mišiće. Podsećao ju je na one

stare statue na kojima su bradavice bile izostavljene da ne sablažnjuju javnost.

Stenjao je sve glasnije. Znala je da će uskoro razjareno zaurlati. Kako je samo volela taj urlik i uvek iznenađen, ekstatičan, gotovo bolan izraz na njegovom licu, kao da bi orgazam svaki put nadmašio njegova najluđa očekivanja. A sada je iščekivala poslednji poklič, gromki pozdrav u spavaćoj sobi nalik na hladnu kutiju lišenu slika, zavesa i tepiha. Potom će se obući i otići na drugi kraj zemlje gde mu je, navodno, ponuđen posao koji nije mogao odbiti. A ovo je mogao odbiti. Ovo. Pa opet, zaurlaće od zadovoljstva.

Zažmurila je. Međutim, nije začula poklič. Zastao je.

„Šta bi?“, upitala je otvarajući oči. Lice mu beše izobličeno, ali ne od uzbuđenja.

„Neka faca“, prošaptao je.

Ona se trgnu. „Gde?“

„Pred prozorom.“

Prozor je bio s druge strane kreveta, njoj odmah iznad glave. Ona se prevrnu osećajući kako izlazi iz nje, već omil-taveo. Prozor je bio previsoko da pogleda napolje iz ležećeg položaja. I previsoko da bilo ko spolja prisloni lice uz njega. Sunce je već zalazilo pa je u oknu ugledala samo razmrljani odraz sijalice sa plafona.

„Ma video si svoj odraz“, reče mu gotovo molećivim glasom.

„To sam i ja u prvi mah pomislio“, odvratio je ne skidajući pogled s prozora.

Pridigavši se na kolena, Sara pogleda kroz prozor u dvorište. I ugleda lice.

S olakšanjem je prasnula u smeh. Lice je bilo belo, a umesto očiju i usta imalo je crne kamenčiće, verovatno one s prilaza kući. A ruke su mu bile grančice jabuke.

„O, bože“, rekla je kroz smeh. „Pa to je samo Sneško Belić!“

A onda joj smeh preraste u plač, i neutešno je jecala sve dok nije osetila njegov zagrljaj.

„Moram da idem“, rekla je plačno.

„Ostani još malo“, kazao je.

Ona ostade još malo.

Prilazeći garaži, Sara shvati da je prošlo gotovo četrdeset minuta.

Obećao je da će joj se javljati s vremena na vreme. Uvek je znao da slaže, ali ovog puta mu je bila zahvalna na tome. I pre nego što je prišla autu, ugledala je blede lice dečaka kako je posmatra sa zadnjeg sedišta. Uхватила se za bravu i iznenađeno shvatila da je zaključana. Onda je pogledala kroz zamagljeni prozor. Tek kad je pokucala, on joj je otvorio.

Sela je za volan. Radio se nije čuo i u kolima beše hladno. Ključ motora ležao je na suvozačevom sedištu. Okrenula se. Sin joj je bio prebledo i podrhtavala mu je donja usna.

„Šta je bilo?“, upitala ga je.

„Video sam ga“, rekao je.

Glas mu je poprimio onaj piskavi prizvuk koji ona ne beše čula još od kada bi, kao sasvim mali, ugnežđen između njih dvoje na kauču pred televizorom prekrio oči rukama. A sada je već mutirao, više je nije ljubio pred spavanje i uveliko su ga zanimali automobili, motori i devojčice. Jednog dana će sesti u auto s jednom od njih, jednog dana će je i on napustiti.

„Kako to misliš?“, upitala je okrećući ključ motora.

„Sneško...“

Motor se nije upalio i nju iznenada obuze panika. Od čega je tačno strepela, ni sama nije znala. Zureći kroz šoferšajbnu, opet je okrenula ključ. Nije se valjda već ispraznio akumulator?

„A kako je izgledao taj sneško?“, upitala je pritiskajući gas do daske i očajnički vrteći ključ koji je izgledao kao da neće izdržati. On joj nešto odgovori, ali odgovor se nije čuo od motora koji naprasno zaurla.

Ubacivši auto u brzinu, Sara skloni nogu s kvačila kao da joj se najednom strašno žuri da pobjegne odatle. Točkovi zašlajfovaše na mekom, rastresitom snegu. Dodala je gas, ali se auto nije pomerio, već samo skliznuo zadnjim trapom u stranu. No naposletku se gume domogoše asfalta i oni se kao na sankama spustiše na put.

„Tata nas čeka“, rekla je. „Treba da požurimo.“

Uključila je radio i pojačala ga da ispuni hladnu unutrašnjost automobila nekim drugim zvukom osim svog glasa. Spiker po stoti put pročitao da je te noći Ronald Regan pobedio Džimiju Kartera na predsedničkim izborima u Americi.

Dečak ponovo reče nešto, i ona pogleda u retrovizor.

„Šta si rekao?“, doviknula mu je.

Ponovio je, ali ga ona opet nije čula, pa stoga stiša radio skrećući ka glavnom putu i reci koji su se zloslutno crneli na belom predelu. Zatim je poskočila jer se on nagnuo između sedišta i suvo joj šaputao uz uho. Kao da je bilo veoma važno da ih niko drugi ne čuje:

„Umrećemo.“

Drugo poglavlje

2. novembar 2004. Ugljene oči

Hari Hule se trgnu i otvori oči. Bilo je ledeno, a iz tame je dopirao glas koji ga je probudio. On je najavljivao da tog dana Amerikanci odlučuju da li će im se i naredne četiri godine predsednik zvati Džordž Voker Buš. Hari pomisli kako je definitivno sve manje sunca. Zbacio je prekrivač sa sebe i spustio noge na pod. Ledeni linoleum ga ujede za tabane. Ne gaseći radio-alarm, krenuo je u kupatilo. Pogledao se u ogledalo. I tu je stigao novembar: podbuo, siv i tmuran. Oči su mu kao i uvek bile zakrjavljene, a pore na nosu veliki crni krateri. Kесе ispod svetloplavih očiju ispranih alkoholom nestaće posle tretmana toplom vodom, peškirom i doručkom. Bar je tako pretpostavljao. Nije bio sasvim siguran kako će se njegovo lice ponašati u toku dana sada kad je napunio četrdeset godina. Da li će se bore ispraviti i spokoj smeniti progonjeni izraz lica s kojim se budio posle noći u kojima ga jašu more. A tako je provodio gotovo svaku noć. Jer on je izbegavao ogledalo onda kada je prvi put izašao iz svog malog spartanski opremljenog stana u Sofijinoj ulici da postane viši inspektor Doma policije u Oslu. Tada je u tuđim

licima tražio tuđ bol i Ahilove pete, tuđe košmare, motive i uzroke samoobmane dok je slušao njihove zamorne laži i nastojao da pronađe smisao svoga posla – zatvaranja ljudi koji su već sami sebe zarobili. U ćelije sazdane od mržnje i prezira prema samima sebi, koji su Hariju bili vrlo dobro znani. On pređe rukom preko nakostrešene, kratko podšišane četke plave kose koja je rasla na tačno 193 centimetra iznad sleđenih tabana. Ključne kosti štrčale su pod kožom poput vešalice. Mnogo je vežbao nakon poslednje istrage. Neki bi rekli manijakalno. Osim toga, počeo je i da diže tegove u teretani u podrumu Doma policije. Voleo je taj bol koji uspešno potisne sve druge misli. Izgubio je sve masne naslage i sada je njegov skelet prekrivao prugast sloj mišića. Ali dok je svojevremeno Rahela, zbog širokih ramena, njegovu građu ocenila kao prirodno atletsku, sada je sam sebe podsećao na prizor odranog belog medveda koga je svojevremeno video – na mišićavu ali iznenađujuće mršavu zver. Naprosto se topio, nestajao. Ali to mu nije čak ni smetalo. Hari uzdahnu. Novembar. Tek dolazi prava tama.

U kuhinji je ispio čašu vode protiv glavobolje i iznenađeno čkiljio kroz prozor. Od odsjaja beline na krovu zgrade s druge strane Sofijine ulice zapekoše ga oči. Noćas je pao prvi sneg. On se seti pisma. I ranije su mu stizala takva pisma, ali ovo je bilo posebno. U njemu se spominjao Tuvumba.

Na radiju je počeo neki obrazovni program i nečiji glas je oduševljeno pričao o fokama. „Berhausove foke se svakog leta stiču u Beringovom moreuzu radi parenja. Budući da mužjaka ima više, nadmetanje je žestoko, a onaj mužjak koji pridobije ženku zadržaće je tokom čitavog perioda parenja. On će paziti na nju sve dok mladunac ne dođe na svet i osamostali se. Ne zbog ljubavi prema ženki, već zbog ljubavi prema sopstvenom genetskom nasleđu. Darwinovim rečima,

foka nije monogamna usled moralnih načela, već usled prirodnog odabira u borbi za opstanak.“

Ma nije valjda, pomisli Hari.

Voditelj sa radija gotovo je podvrislivao od ushićenosti: „Ali pre nego što foke napuste Beringov moreuz u potrazi za hranom na pučini, mužjak će pokušati da ubije ženku. Zašto? Zato što se ženka Berhausove foke nikad ne pari dva puta sa istim mužjakom! Zato što teži da rasporedi svoje genetsko nasleđe na što šire područje, baš kao na berzi. Za nju je promiskuitet biološki racionalan izbor, i mužjak to zna. Time što će je ubiti on sprečava da se njeni drugi mladunci nadmeću s njegovim potomstvom oko hrane.“

„Dobro, pošto smo se već dotakli darvinizma, zašto onda ne bi i ljudi mislili kao foke?“ upita neki drugi glas.

„Ali misle! Naše društvo nije ni blizu onoliko monogamno kao što izgleda na prvi pogled, i nikad nije ni bilo. Prema jednom švedskom istraživanju, između petnaest i dvadeset posto dece živi s muškarcima za koje deca – ili pak navodni očevi – misle da su im očevi. Dvadeset posto! To znači da svako peto dete živi u laži! Ali i da doprinosi biološkoj raznovrsnosti!“

Hari odluči da promeni stanicu pa prošeta skalom u potrazi za podnošljivom muzikom. Zastade na *Desperadu*, verziji koju je Džoni Keš snimio pod stare dane.

Tad začu jaku lupu na ulaznim vratima.

Hari prvo otrča do spavaće sobe da navuče farmerke, pa otvori vrata.

„Hari Hule?“ upita čovek u plavom radnom odelu s debelim cvikerima na glavi. Oči su mu bile bistre kao u deteta.

Hari klimnu.

„Imaš li gljivice?“ upita ovaj sa sasvim ozbiljnim izrazom lica. Imao je razdeljak na stranu i širok pramen kose spleten

uz čelo. Pod miškom je nosio podlogu za pisanje sa štipaljkom i na njoj gusto ispisan papir.

Hari je čekao nastavak koji bi razjasnio takvo pitanje, ali njega nije bilo. Posetilac ga je nemo posmatrao bistrim prodornim pogledom.

„Strogo gledano“, počeo Hari. „To je moja lična stvar.“

Tip se blago osmehnu kao na vic koji mu je iskreno dojadio. „U stanu. Buđ.“

„Nemam nikakav razlog da tako nešto pomislim.“

„U tome je caka sa buđi. Retko kad čovek pomisli da je tu.“ Tip udahnu kroz zube i zaklati se na petama.

„Ali?“, naposletku će Hari.

„Ali tu je.“

„Otkud ti to?“

„Zato što je ima kod tvog komšije.“

„Je l'? Pa se onda raširila i kod mene?“

„Sama buđ se ne širi, ali spore putuju.“

„Pa šta onda?“

„Imate problem s ventilacijom u zgradi. Povoljni uslovi za spore. Smem li da bacim pogled u kuhinju?“

Hari uzmače da ga propusti. Tip ode pravo u kuhinju, gde prisloni uza zid neki narandžasti uređaj nalik na fen za kosu. Ovaj dvaput zapišta.

„Merač vlage“, objasni tip pokazujući na nešto što je očito predstavljalo indikator. „Baš kao što sam i mislio. Sigurno nisi video ili omirisao ništa sumnjivo?“

Hari nije imao predstavu šta ovaj podrazumeva pod tim.

„Plesan kao na bajatom hlebu“, reče mu tip. „Ili miris memle.“

Hari odmahnu glavom.

„Da li te peku oči?“, nastavi ovaj. „Da li patiš od umora i glavobolje?“

Hari slegnu ramenima. „Naravno, otkad znam za sebe.“

„Misliš, otkad živiš ovde?“

„Možda. Vidi, ...“

Ali posetilac nije hteo da vidi, već je iz pojasa uzeo nož. Hari začuta gledajući kako se ruka s nožem podiže i iz sve snage zamahuje. Gipsana ploča iza tapeta zastenja kada je prodro kroz nju. Tip izvuče nož iz zida. A onda malom baterijskom lampom obasja rupu. Čelo mu se nabora iznad predimenzioniranih tegli od naočara. Potom je zabio nos u rupu i stao da njuška.

„Znao sam“, reče. „Dobar dan.“

„Dobar dan kome?“, upita Hari prilazeći.

„Aspergilusu“, reče ovaj. „Vrsta plesni. Ima jedno trista-četiristo različitih vrsta i teško je odrediti koja je posredi pošto na čvrstoj podlozi formira tek tanak, gotovo nevidljiv sloj. Ali miris im je nepogrešiv.“

„To znači da imam problem?“, upita Hari nastojeći da se priseti koliko mu je para ostalo na računu pošto je poslao oca i Seku, koja je, po sopstvenim rečima, „malkice imala Daunov sindrom“ na odmor u Španiju.

„Nije to prava bud, neće se od nje raspasti kuća“, odgovori mu posetilac. „Ali ti možda hoćeš.“

„Ja?“

„Ako imaš takvu predispoziciju. Neki se razbole samo od toga što dišu isti vazduh kao i plesan. Pate godinama i pritom ih svi optužuju da su hipohondri zato što se golim okom ništa ne vidi, a i zato što su drugi ukućani zdravi. Osim toga, napast proždire tapete i gipsane ploče.“

„Aha. I, šta mi ti predlažeš?“

„Da se obračunam s beštijama, naravno.“

„A ujedno i sa mojim novčanikom?“

„To ti pokriva osiguranje zgrade, tako da nećeš dati ni krunu. Samo mi treba pristup stanu u narednih nekoliko dana.“

Hari izvadi iz fioke rezervne ključeve i pruži ih posetiocu.

„Radim sam“, reče ovaj. „Čisto da naglasim, danas ima svega i svačega.“

„Zaista?“, reče Hari uz tužan osmeh pa pogleda kroz prozor.

„A?“

„Ništa“, reče Hari. „Ovde u svakom slučaju nema šta da se ukrade. Moram sad da krenem.“

Nisko jutarnje sunce svetlucalo je na zastakljenoj fasadi Doma policije, glavnom štabu policijske uprave u Oslu koja se, kao i već skoro trideset godina, nalazila na vrhu kosine poviše Ulice Grenland. Otud su policajci, možda i neplanirano, imali pogled na deo centra grada s najvišom stopom kriminala, kao i lak pristup susednoj „Bavarskoj“, odeljenju Okružnog zatvora. Sam Dom okruživao je mrki, uveli travnjak sa javorima i lipama koje je tokom noći prekrpio tanak sloj sivkastog snega nalik na mrtvački pokrov za park.

Hari se uputi crnom asfaltiranom stazom prema glavnom ulazu, pa uđe u hol gde se po porcelanskoj dekoraciji Kari Kristensen slivala voda šapućući svoje nebrojene tajne. Klimnuvši u pozdrav čuvaru na recepciji, popeo se liftom do Odeljenja za krvne delikte na petom spratu. Iako je prošlo skoro šest meseci otkako se preselio u novu kancelariju, opet se greškom uputio ka staroj, koju je svojevremeno delio sa inspektorom Jakom Halvorsenom. Sada je u njoj sedeo inspektor Magnus Skare, a Jak Halvorsen se preselio na groblje u Zapadnom Akeru. Roditelji su isprva želeli da bude sahranjen u rodnom Stejnćeru, budući da Jak i Beata Len, načelnica Tehničkog odeljenja, nisu bili venčani, pa čak nisu

ni živeli zajedno. Ali kada su saznali da je Beata trudna i da će na leto roditi Jakovo dete, složili su se da Jak ipak počiva u Oslu.

Hari uđe u novu kancelariju. Znao je da će ona za njega zauvek biti nova, kao što je i stadion *Barselone* star pedeset godina i dan-danas *Camp Nou*, Novi stadion. Bacivši se u stolicu, uključio je radio i klimnuo slikama na polici, prislonjenim uza zid. Jednog dana će se valjda setiti da kupi eksere i okači ih na zid. Elen Jelten, Jak Halvorsen i Bjarne Meler. Stajali su hronološki. Društvo mrtvih policajaca.

Na radiju su norveški političari i analitičari pametovali o predsedničkim izborima u Americi. Hari je prepoznao glas Arvea Stepa, vlasnika uspešnog časopisa *Liberal* koji je slovio za najnačitaniji, najnadmeniji i najzabavniji izvor stručnih mišljenja u zemlji. Hari pojača zvuk tako da su glasovi odzvanjali među zidovima, pa uze sa stola svoje lisice marke „pirles“. Vežbao je brzopotezno stavljanje lisica na nozi stola koja se već uveliko izlizala od te njegove loše navike pokupljene na seminaru FBI u Čikagu i usavršene tokom usamljenih noći u njegovom memljivom studiju u delu grada zvanom Kabrini-Grin, gde su mu jedino društvo pravili komšijska galama i „džim bim“. Veština se sastojala u tome da se pri zamahu lisicama ručnim zglobovom okine deo sa oprugom tako da već narednog trenutka ona uleti u bravu. Ko ovlada tom veštinom, može samo jednim pokretom privezati hapšenika za sebe pre nego što ovaj uspe da odreaguje. Lisice zarobiše nogu od stola, a glasovi sa radija još su brujali:

„Arve Stepe, u čemu vidite uzrok norveške zadržke prema Džordžu Bušu?“

„Mi smo jedna prezaštićena zemlja koja nikad nije ratovala, već je uvek rado prepuštala drugima taj prljav posao.

Engleska, Sovjetski Savez, Sjedinjene Države – pa još od Napoleona mi se vazda krijemo iza velike braće. Norveška bezbednosna politika svodi se na to da drugi uskoče kada zagusti. To već toliko dugo traje da smo izgubili dodir sa stvarnošću pa mislimo da je svet isključivo nastanjen ljudima koji nama – najbogatijoj zemlji na svetu – žele samo dobro. Norveška je kao neka brbljiva, glupa plavuša koja je zalutala u neki ćorsokak u Bronksu, pa se sad zgražava nad nasilničkim ponašanjem svog telohranitelja prema napadačima.“

Hari tad okrenu Rahelin broj, jedini koji je pored Sekinog znao napamet. Kad je bio mlad i neiskusn, strepeo je da će mu loše pamćenje predstavljati hendikep u istražiteljskom poslu. Sad je znao kakva je to glupost.

„A Buš i SAD su naši telohranitelji?“, upita voditelj.

„Tako je. Lindon Džonson je svojevremeno rekao da Amerika nije sama odabrala tu ulogu, već da je niko drugi nije hteo, i bio je u pravu. Naš telohranitelj je hrišćanski neopuritanac koji pati od kompleksa očinske figure i alkoholizma i koji nije imao kičmu ni da ljudski odsluži vojni rok. Ukratko, neko za čiji reizbor na mesto američkog predsednika danas i treba da navijamo.“

„Pretpostavljam da ste ironični?“

„Nipošto. Tako slab predsednik umnogome će se oslanjati na savetnike, a, verujte mi, Bela kuća ima najbolje savetnike na svetu. Iako na osnovu one smešne serije o Ovalnoj sobi javnost možda stiče utisak da demokratski tabor drži monopol nad pameću, iznenađujuće je koliko se najbistrijih mozgova može naći u ekstremnoj desnici. Norveška bezbednost je u pravim rukama.“

„Drugarica moje drugarice je spavala s tobom.“

„Stvarno?“, upita Hari.

„Ne sa tobom“, reče Rahela. „Kažem ovom drugom – Stepu.“

„E, izvini“, reče Hari pa stiša radio.

„Posle neke tribine u Trondhejmu. Pozvao ju je u sobu. Ona je htela, ali ga je upozorila da joj je odstranjena jedna dojka. Rekao joj je da će razmisliti i otišao u bar. Posle se vratio i odveo je u sobu.“

„Aha. Pa, nadam se da joj je ispunio očekivanja.“

„Očekivanja se nikad ne ispune.“

„Pa jes“, reče Hari ne znajući baš o čemu sad pričaju.

„Šta ćemo večeras?“, upita Rahela.

„Meni odgovara osam u *Pelis grilu*. Ali kakve su to gluposti da se ne može unapred rezervisati?“

„Pretpostavljam da time stvaraju iluziju ekskluzivnosti.“

Dogovoriše se da se nađu u baru pri restoranu. Hari spusti slušalicu i zamisli se. Zvučala mu je srećno. Nekako bezbrižno. Trudio se da mu bude drago zbog nje, da mu bude drago što je žena koju je onoliko voleo sada srećna s drugim. Imali su Rahela i on svoje vreme, svoju šansu. I protraćili su je. Pa što se onda ne bi radovao ako je njoj dobro, što ne bi već jednom otresao pomisao da je moglo biti drugačije i nastavio svojim putem? Obećao je sebi da će se potruditi malo više.

Jutarnji sastanak se brzo okončao. Gunar Hagen – glavni inspektor i načelnik Odeljenja za krvne delikte – pretresao je sve tekuće istrage. Kojih nije bilo mnogo budući da nije bilo svežih ubistava, a samo su ubistva zagrevala atmosferu na tom odeljenju. Tomas Hele, inspektor iz Jedinice za nestala lica, došao je da im ispriča o ženi koja se nije vratila kući već godinu dana. Nije bilo tragova nasilja, ali ni počinioaca ni

nje same. Žena je bila domaćica i poslednji put je viđena u obdaništu, gde je tog jutra ostavila ćerku i sina. Muž kao i svi drugi iz njegovog bliskog okruženja imaju alibi i eliminisani su iz istrage. Složili su se da Odeljenje za krvne delikte treba da razmotri taj slučaj.

Magnus Skare je preneo pozdrave od Stolea Aunea – psihologa koji je redovno sarađivao s njihovim odeljenjem – kog je obišao u Ulevolskoj bolnici. Harija obuže griza savesti. Ne samo što ga je Stole Aune redovno savetovao u istragama već mu je pružio i ličnu potporu u borbi sa alkoholom, te je bio jedina osoba koju bi Hari mogao nazvati bliskim prijateljem i čovekom od poverenja. Aune je pre nedelju dana primljen s nepoznatom dijagnozom, ali Hari još nije uspeo da savlada svoj otpor prema bolnicama. Možda u sredu. Ili četvrtak.

„Dobili smo i novog inspektora“, reče Gunar Hagen. „Katrinu Brat.“

Žena u prvom redu samoinicijativno ustade, ali se nikom ne osmehnu. Bila je baš lepa. Iako se nije trudila, pomisli Hari. Tanka, gotovo retka kosa beživotno je visila s obe strane pravilnog, bleđog lica sa ozbiljnim, gotovo umornim izrazom koji je Hari viđao i kod drugih lepotica, toliko umornih od pogleda da su sad bile sasvim ravnodušne prema njima. Katrina Brat nosila je plavi kostim koji je naglašavao njenu ženstvenost, ali debele, crne čarape ispod suknje i zimske poluduboke čizme otklanjale su sumnju da je to karta na koju će igrati. Ne sedajući, osmotrila je okupljene, kao da je ustala kako bi ona njih osmotrila, a ne obrnuto. Hari zaključi da je verovatno unapred isplanirala odeću i tu malu predstavu za svoj prvi dan u Domu policije.

„Katrina je četiri godine provela pri Policijskoj upravi u Bergenu, gde je duže vreme radila na Odeljenju za javni

moral, ali je bila i u Odeljenju za krvne delikte i nestala lica“, nastavi Hagen da čita sa lista papira koji je verovatno bio njen rezime. „Diplomirala je pravo na Univerzitetu u Bergenu, potom pohađala Policijsku akademiju i sada nam je došla kao inspektor. Udata, zasad nema dece.“

Katrina Brat gotovo neprimetno izvi tanku obrvu, a Hagen, videvši to ili pak i sâm zaključivši da je poslednja informacija bila pomalo suvišna, dodade:

„Za sve koje bi to moglo zanimati...“

Usledila je teška tišina koja je mnogo toga govorila. Naposletku se Gunar Hagen, shvativši da se samo još gore ukopao, nakašlja i naglasi da se do srede svi koji to nisu već učinili moraju prijaviti na spisak za božićnu proslavu.

Stolice zaškripaše, a Hari je već bio u hodniku kad začu glas iza sebe:

„Biće da sam tvoja.“

Okrenuo se i ugledao pred sobom lice Katrine Brat. Pa se zapitao koliko bi tek lepa bila da se malo potruđi.

„Ili ti moj“, reče pokazavši nisku pravilnih zuba osmehom koji nije sezao do očiju. „Zavisi kako gledaš na stvari.“ Govorila je s bergenskim naglaskom i blago grlenim „r“, ali pravilnim književnim jezikom, usled čega Hari zaključio da potiče iz Fane ili Kalfarea, gde je obitavao viši građanski stalež.

On nije zastao, pa ona pohita da se izravna s njim: „Biće da te glavni inspektor nije obavestio.“

Blago je naglasila slogove u zvanju Gunara Hagen.

„Ali na tebi je da me ovih dana vodaš okolo, dok ne prohodam sama. Šta misliš, hoćeš li moći?“

Hari se osmehnu. Prvi utisci o njoj bili su povoljni, ali Hari je uvek bio spreman da promeni mišljenje. Svima je pružao šansu da dospeju na listu za odstrel.

„Videćemo“, rekao je zastajući kod automata za kafu.

„Ne pijem kafu.“

„Nema veze. Vidiš, sve ti se samo kaže – tako je i drugde. Šta misliš o ovom slučaju nestanka?“

Hari pritisnu dugme pokraj oznake „amerikano“, napitka koji je bio onoliko američki koliko i kafa na norveškim trajektima.

„Šta s tim?“

„Misliš li da je živa?“ Potrudio se da pitanje zvuči neobavezno, kao da zapravo ne predstavlja test.

„Misliš li da sam glupa?“, upitala je gledajući s neprikrivenim gađenjem kako automat uz kašljanje bljuje crnu tečnost u belu plastičnu čašu. „Zar nisi čuo od glavnog inspektora da sam radila na tim slučajevima?“

„Aha“, Hari će. „Znači, mrtva?“

„Živa sigurno nije.“

Hari podiže belu čašu. Nazirala se mogućnost da je konačno naišao na kolegu dostojnog poštovanja.

Kada se Hari tog popodneva vraćao kući, sneg već beše nestao s kolovoza i pločnika i mokri asfalt je upijao krkhe i lake dronjke snega koji su se u kovitlacima spuštali s neba. Svratio je do svoje omiljene prodavnice ploča u Akerskoj ulici da kupi najnoviji album Nila Janga, iako je podozrevao da ništa ne valja.

Stigavši kući, primetio je da se nešto promenilo. Zvuk. Pre će biti miris. Na pragu kuhinje je zastao. Čitav jedan zid beše nestao. To jest, tamo gde su tog jutra bile svetle tapete cvetnog dezena na gipsanim pločama, sada je stajala samo gola cigla boje rđe, siv malter i žućkaste grede pune rupa od eksera. Na podu je zatekao torbu za alat, a na stolu poruku od majstora za buđ da sutra nastavlja posao.

On ode u dnevnu sobu, gde ubaci novi disk Nila Janga u CD-plejer samo da bi ga nakon petnaest minuta zamenio Rajanom Adamsom. Ničim izazvana, spopade ga pomisao o prvoj čašici. Hari zažmuri posmatrajući ples krvi i crnog slepila pred očima. Pade mu na pamet ono pismo. Prvi sneg. Tuvumba.

Zvonjava telefona prekide Adamsovu pesmu *Shakedown on 9th Street*.

Neka žena iz uredništva televizijske emisije „Bose“ pozdravi se s njim kao da ga poznaje. Hari se nje nije sećao, ali je to gostovanje dobro zapamtio. Zvali su ga negde s proleća i molili da gostuje u epizodi o serijskim ubicama pošto je Hari bio jedini policajac iz Norveške koji je pohađao seminar na tu temu u FBI, a ujedno i jedini koji je lovio pravog serijskog ubicu. A Hari je bio dovoljno glup da pristane. Sam je sebe uveravao da je to učinio ne bi li rekao nešto iole važno i stručno o ubicama, a ne kako bi se pojavio u najgledanijoj emisiji u zemlji. Kasnije više nije bio sasvim siguran u to. No najgore je bilo što je malo cugnuo pre nego što je izašao pred kamere, ali je u emisiji izgledalo kao da je cugnuo malo više. Dikcija mu je bila, kao i uvek, besprekorna, ali pogled mutan, analiza neprecizna, a do zaključka nije ni stigao jer je voditeljka morala da uvede u studio i novoproglašenog svetskog prvaka u pravljenju cvetnih aranžmana. Hari to nije prokomentarisao, ali je govorom tela verovatno jasno stavio do znanja šta misli o cvetnoj tematici. Kada ga je voditelj uz poluosmeh upitao šta jedan istražitelj ubistava misli o norveškoj hortikulturi, Hari je odgovorio da su u svakom slučaju suze u norveškim pogrebnim preduzećima dostigle međunarodni standard. Možda je to bilo usled Harijevog pripitog, nonšalantnog ophođenja, tek on je, zahvaljujući toj replici,

pobrao aplauz publike i tapšanje po ramenu iz redakcije po završetku snimanja. Pokazao se, rekli su mu. A onda su ga častili pićima u Umetničkom domu, pa se narednog dana probudio s telom koje je svakom ćelijom vištalo, zahtevalo da dobije još. Bila je subota pa je nastavio da pije sve do nedelje uveče. Tada se obreo u restoranu *Šreder*, gde je, uz paljenje i gašenje svetla koje je značilo fajront, vikao da mu se donese još piva sve dok mu konobarica Rita nije prišla i pripretila da ga više neće puštati u lokal ukoliko smesta ne ode kući da spava. Sutradan se Hari pojavio na poslu u osam kao krajnje neupotrebljiv policajac koji je povraćao u lavabo posle jutarnjeg sastanka, grčevito se držao za rukohvate na stolici, pušio, pio kafu i ponovo povraćao, ali tom prilikom u klozetsku šolju. No to je bio poslednji ispad, od aprila više nije ni liznuo alkohol.

A sad su hteli da ga vrate na male ekrane.

Žena mu je ispričala da je tema terorizam u arapskim zemljama i šta nagoni visokoobrazovane pojedince iz srednjeg staleža da postanu oruđe smrti. Hari je prekide i pre nego što je završila:

„Ne bih.“

„Ali baš ti nam trebaš, ti si tako... tako... *rock 'n' roll!*“ Hari začu oduševljeni smeh za koji nije mogao odrediti da li je iskren ili ne, ali je sad prepoznao njen glas. Bila je u tom društvu iz Umetničkog doma, nekako mladalački, dosadno lepa sa dosadnim mladalačkim pričama i gutala je Harija očima kao neko egzotično jelo koje je možda i *previše* egzotično za nju.

„Pozovi nekog drugog“, reče joj Hari i spusti slušalicu. A onda ponovo zažmuri dok se Rajan Adams pitao: „*Oh, baby, why do I miss you like I do?*“*

* Engl.: O, draga, zašto mi ovoliko nedostaješ? (Prim. prev.)

* * *

Dečak pogleda u čoveka koji je stajao pokraj njega pred radnom pločom. Svetlost iz zavejane bašte odblesnu na koži bez dlaka zategnutoj preko očeve velike lobanje. Mama mu je rekla da tata ima tako veliku glavu zato što je velik mozak. On je pak majku pitao zašto kaže da je tata *mozak*, valjda ljudi *imaju* mozak, a ona se nasmejala, pogladila ga po čelu i rekla mu da se to tako kaže za profesore fizike. A sada je taj veliki mozak ispirao krompire pod česmom i ubacivao ih pravo u šerpu.

„Tata, zar nećeš prvo da očistiš krompir? Mama ga uvek...”

„Junase, majka ti sad nije ovde, tako da kuvamo na moj način.”

Nije podigao glas, ali je zvučao iznervirano pa se Junas sav zgrči. Nikad nije shvatio šta tačno ljuti njegovog oca. Čak ne bi znao ni da li se uopšte naljutio – sve dok ne bi ugledao preplašeni grč u uglu majčinih usana koji je, izgleda, oca samo još više nervirao. Nadao se da će se uskoro vratiti.

„Tata, trebao si da uzmeš one druge tanjire!”

Otac zalupi vrata ormarića i Junas se ugrize za donju usnu. Očevo lice spusti se ka njegovom i tanana, četvorougona stakla na njegovim naočarima se zacakliše.

„Kaže se trebalo je, a ne trebao si“, počeo otac. „Koliko puta moram to da ti ponovim, Junase?”

„Ali mama kaže...”

„Mama ne priča pravilno. Razumeš? Njeni ne potiču iz sredine gde se naročito vodi računa o tome kako pričaš.”

Ocu je dah mirisao na slane, trule alge.

Tad se oglasiše ulazna vrata.

„Ćao“, procvrkuta ona iz predsoblja. Junas požele da potrči ka majci, ali ga otac zadrža i pokaza mu nepostavljeni sto.

„Al' ste bili vredni!“

Junas je čuo osmeh u njenom glasu sa praga iza sebe dok je raspoređivao pribor i čaše po stolu što je brže mogao.

„A tek što ste napravili lepog i velikog sneška!“

Junas se zbunjeno okrenu ka majci, koja je upravo raskopčala kaput. Bila je tako lepa. Tamne puti i kose baš kao i on i nežnog, gotovo uvek nežnog pogleda. Gotovo uvek. Nije više bila tako vitka kao na slikama od pre udaje, ali on je primetio kako je muškarci gledaju kad se šetkaju gradom.

„Nismo pravili sneška“, reče Junas.

„Niste?“ Majka se namršti skidajući veliki ružičasti šal koji joj je on poklonio za Božić.

Otac priđe prozoru. „Mora da su komšijska deca“, reče.

Popevši se na stolicu, i Junas pogleda kroz prozor. I zaista, na travnjaku pred kućom stajao je Sneško Belić. A baš kao što je majka i rekla, bio je velik. Oči i usne su mu bile od ugljevlja, a mesto nosa imao je šargarepu. Sneško je doduše bio bez šešira, kape ili šala, a i imao je samo jednu ruku – prut od živice, zaključio Junas. No beše nešto neobično u vezi s tim sneškom. Stajao je pogrešno. Ni sam nije znao zašto, ali sneško bi trebalo da gleda na put, ka otvorenom prostoru.

„Zašto...“, počeo Junas.

„Ima da popričam s njima.“

„Zašto?“, doviknu mama iz predsoblja gde je Junas čuo kako raskopčava rajsferšlus na dubokim, crnim čizmama.

„Kakve veze ima?“

„Neću da vršljaju po mom dvorištu. Pozabaviću se time kad se vratim.“

„A zašto ne gleda ka tamo?“, upita Junas.

Majka uzdahnu u predsoblju. „A kad se vraćaš, dušo?“

„Sutra u nekom trenutku.“

„Kad tačno?“

„Što? Imaš neke planove?“ Od očevog ležernog tona Junas se najednom trgnu.

„Pitam te zbog ručka“, reče mama ulazeći u kuhinju gde pride šporetu, pogleda šerpe i pojača vatru na jednoj ringli.

„Samo ti spremi ručak“, reče otac okrećući se ka hrpi novina na radnoj ploči. „A ja ću već stići.“

„Dobro.“ Majka pride ocu i zagrlj ga s leđa. „Ali moraš li stvarno za Bergen već večeras?“

„Držim predavanje od osam“, odvrati otac. „Treba mi sat da stignem od aviona do univerziteta, tako da ne stižem sve i da krenem prvim jutarnjim letom.“

Junas opazi da su se mišići na očevom vratu malo opustili i zaključi da je mama opet pronašla prave reči.

„Ali zašto sneško gleda ka kući?“

„Jesi li oprao ruke?“, upita majka.

Jeli su ćutke, prekinuti tu i tamo majčinim pitanjima u vezi sa školom i Junasovim kratkim, neodređenim odgovorima. Znao je da bi previše konkretni odgovori prouzrokovali očevo neprijatno pitanje šta se uopšte uči – ili ne uči – u „toj nesrećnoj školi“. A kada bi spomenuo da se igrao s nekim, to bi izazvalo kraće saslušanje o tome odakle je taj i čime se bave njegovi roditelji. Na ta pitanja Junas nikad ne bi pružio zadovoljavajući odgovor, što bi oca samo još iznerviralo.

Kada je Junas legao da spava, čuo je kako se u prizemlju otac pozdravlja s majkom uz lupu ulaznih vrata i zvuk motora koji se pali i nestaje u daljini. Opet su ostali sami. Majka je upalila televizor. Junas se tad seti da ga je majka pitala zašto

više ne dovodi drugare kući. Nije znao šta bi joj odgovorio jer nije želeo da je rastuži. Ali sada se i sâm rastužio. Ugrizao se za obraz i osetio kako mu se blagotvorni bol širi ka uhu. Onda ustade iz kreveta i priđe prozoru.

Sneg u dvorištu upijao je dovoljno svetla da ugleda sneška na zemlji. Izgledao mu je usamljeno. Neko bi trebalo da mu dâ kapu i šal. Ili možda metlicu umesto ruke. Istog časa mesec izroni iza oblaka i Junasu se ukaza crna niska zuba. I oči. On nesvesno zadrža dah i ustuknu. Kamene oči su potmulo svetlucale. I nisu gledale u zid kuće, već naviše. Naviše, ka njemu. Junas navuče zavese i pobeže nazad u krevet.